

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang IX, Nr. 339

Parasjat Behar-Bechoekotai

24 Ijar 5770
7/8 mei 2010

Overzicht Behar-Bechoekotai (Wajjikra 25:1-27:34)

De Tora verbiedt ieder zevende jaar normale landbewerking in het Land van Israël. Deze „Sjabbat” voor het land wordt *Sjemita* genoemd. Na ieder zevende *sjemita*-jaar komt een vijftigste jaar, het *joveel*-jaar (jubeljaar) genoemd. Het werd aangekondigd met het blazen op de Sjofar op Jom Kippoer. Ook dit was een jaar waarin het land braak lag. Hasjem beloofde te zorgen voor een buffer voorraad oogst in het jaar voorafgaande aan het *sjemita*-jaar en het *joveel*-jaar om zo het Joodse volk te onderhouden. In het *joveel*-jaar gaat al het land terug naar zijn oorspronkelijke eigenaars, zoals het in de tijd van Jehosjoea verdeeld werd. Alle Joodse contract-arbeid-slaven worden bevrijd, zelfs wanneer zij niet hun periode van zes jaar werk hebben volgemaakt. Een Joodse slaaf die op arbeidscontract staat, mag geen minderwaardig, onnodig of extra zwaar werk opgedragen krijgen en hij mag niet verkocht worden op een openbare markt. De prijs van zijn arbeid moet berekend worden overeenkomstig de hoeveelheid tijd die overblijft totdat hij automatisch vrijkomt (in het *joveel*-jaar). De prijs van land wordt overeenkomstig berekend. Wanneer iemand zijn voorvaderlijk land verkoopt, dan heeft hij het recht om het na twee jaar weer terug te kopen. Wanneer een huis in een ommuurde stad verkocht wordt, is het recht om het te lossen beperkt tot het eerste jaar na de verkoop. De steden van de Leviëten zijn voor eeuwig van hen. Het is het Joodse volk verboden om van elkaar voordeel te hebben door aan elkaar te lenen op intrest. Familieleden moeten ieder familielid lossen die verkocht werd als slaaf op arbeidscontract ten gevolge van armoede.

De Tora belooft voorspoed aan het Joods volk, wanneer zij de geboden van Hasjem naleven. Echter, wanneer zij in gebreke blijven om te leven overeenkomstig de verantwoordelijkheid van het Uitverkozen Volk, dan zullen er zware straffen volgen. De Tora vertelt in details welke harde historische gebeurtenissen hun te wachten zal staan wanneer de G-ddelijke bescherming wegvalt. Deze straffen, waarvan het doel is dat het Joodse Volk berouw zal tonen, zullen in zeven etappes komen, iedere etappe zal erger zijn dan de vorige. Het boek *Wajjikra* – Leviticus – besluit met de details van *erachin* – wanneer iemand zweert dat hij aan het *Beit HaMikdasj* geld zal geven ter waarde van een persoon, een dier of een voorwerp. Tora geeft aan hoe de waarde berekend dient te worden.

Haftara Bechoekotai (Jeremiahoe 16:19-17:14)

Samenvatting

De volken zullen toegeven dat hun afgoderij vals is. De zonden van het Joodse volk zijn bekend en opgetekend. Daarom zullen zij zwaar gestraft worden. Ze zullen uit hun land verdreven en verbannen worden, want zij vertrouwden op zichzelf in plaats van op Hasjem. Maar wie op Hasjem vertrouwt, in plaats van op zichzelf, is gezegend. Maar alleen zij die dat oprecht doen, en dat niet alleen maar veinzen. Het Joodse volk wordt aangespoord om in Hasjem vertrouwen te hebben. Ten slotte bidt de profeet om redding en genezing.

Het verband met de parasja van de week

In de parasja lezen wij hoe Israël afgodsbeelden zal oprichten. In de Haftara beschuldigt Jeremiahoe het Joodse volk afgodsbeelden te aanbidden.

In de parasja wordt het Volk Israël gewaarschuwd dat zij uit hun land zullen worden gegooid en in ballingschap zullen worden gestuurd wanneer zij nalaten de wetten van *Sjemita* op te volgen. De Haftara beschrijft deze straf.

De vervloekingen in de parasja eindigen met de belofte dat Hasjem Zijn volk niet zal vergeten vanwege het verbond met hun voorvaderen, die hij uit Egypte heeft gevoerd. De Haftara eindigt met het gebed van de profeet voor genezing, dat wil zeggen dat wij zullen genezen worden van onze zonden.

Verklaring

Waarom moet het land elk zevende jaar braak liggen en mag het niet verbouwd worden? *Rasji* verklaart: De Tora schrijft dat het land een Sjabbat zal vieren ter ere van Hasjem. Zoals er gezegd is van de Sjabbat, dat die is ter herinnering aan de schepping [zie *Sjemot* 20:10-11: „Maar de zevende dag is een Sjabbat voor Hasjem, je G-d;

doe generlei werk, ...Want in zes dagen heeft Hasjem de hemel en de aarde gemaakt, de zee en al wat daarin is en Hij rustte op de zevende dag; daarom heeft Hasjem de zevende dag gezegend en hem geheiligd.”] En het is dus niet om het land te sparen of ten gunste van de mensen. De *Sforno* schrijft: Zoals het de bedoeling is, dat zoals een gewone arbeider, die door de week geen tijd heeft om Tora te leren, omdat hij moet werken van ’s morgens vroeg tot het donker wordt, daarvoor op Sjabbat de gelegenheid krijgt, zo is het de bedoeling van het *sjemita*-jaar dat een landeigenaar (die zeker in bijbelse tijden zijn eigen stukje land bewerkte) in het Sjabbat-jaar van het land – het *sjemita*-jaar – vrijneemt om Tora te leren.

De *Ramban* is het niet eens met *Rasji*. Hij schrijft dat *Rasji* zijn commentaar baseert op wat er geschreven staat in *Torat Kohaniem*, maar dat *Rasji* dit verkeerd interpreteert. Want, zo schrijft de *Ramban*, alle feestdagen zijn, net als de wekelijkse *Sjabbatot* ter ere van Hasjem, en toch staat er nergens in Tora bij dat zij „voor Hasjem” zijn, zoals in het vers van *Sjemot* 20:11. Echter, zo schrijft de *Ramban*, de Sjabbat is een toespeling op de komende wereld, zoals ook in Psalm 92, dat door de Levieten in de Tempel op Sjabbat gezongen werd, volgens de commentatoren een toespeling is op de komende wereld. Immers, zoals Hasjem rustte op die zevende dag, en dat dus een perfecte rustdag was, zo zal de Komende Wereld een geestelijk perfectie hebben, zoals wij die alleen kennen op de wekelijkse Sjabbat. En het is deze komende wereld en deze perfecte rust waaraan het *sjemita*-jaar refereert. Wie het *sjemita*-jaar negeert, aldus de *Ramban*, erkent niet het scheppingswerk, noch het leven in de Komende Wereld.

In het *joveel*-jaar gaat alle land terug naar zijn oorspronkelijke eigenaars. Toen het Joods volk met Jehosjoea het Land binnentrok, werd het land verdeeld onder de stammen en iedere familie kreeg een stuk grond als erfdeel in het Land, dat G-d aan de drie aartsvaders beloofd had. Wanneer iemand verarmde en gedwongen werd zijn grond te verkopen, verkocht hij het voor de prijs van een jaaroogst maal het aantal jaren dat het duurde tot het eerstvolgende *joveel*-jaar, want dan keerde de grond naar de oorspronkelijk eigenaar terug.

Een Joodse slaaf was meer te vergelijken met een arbeider van vandaag dan met een slaaf uit de tijd van de Amerikaanse plantage-slaven. In bijbelse tijden had ieder zijn eigen stukje grond om te bewerken en om van te leven. Maar wanneer iemand verarmde en daar niet meer van kon leven, of wanneer hij schulden had die hij niet kon betalen, verhuurde hij zich bij een andere Jood, voor een bepaalde periode of tot het volgende *joveel*-jaar. Hij was een soort contract-arbeider. Wanneer familie van de slaaf dat kon, waren zij verplicht hem vrij te kopen.

Wanneer een huis in een ommuurde stad verkocht wordt, is het recht om het te lossen beperkt tot het eerste jaar na de verkoop. Daarentegen kan grond, die verkocht werd, te allen tijde, maar pas na twee jaar terug gekocht worden en een huis in een dorp kan vanaf de eerste dag en ook altijd terug gekocht worden. *Ramban* verklaart het verschil tussen die drie: Wie zijn huis in de stad verkoopt, en dus verhuisd is, zal het eerste jaar misschien nog naar zijn huis terug verlangen, maar daarna niet meer en hij verliest ook niets met dat eerste huis. Maar een stuk grond voorziet in het levensonderhoud van een hele familie. Daarom kan de verkoper het altijd terugkopen, nadat de koper er tenminste twee oogsten van genoten heeft, want hij kocht het ten slotte voor de oogst. En een huis in een dorp is doorgaans dicht bij het land gelegen dat bewerkt wordt. Dus een eventuele verkoop is een verlies voor de verkoper en daarom mag hij het altijd terugkopen.

Inzicht in Parasjat Behar 5770

Door Rabbi Elie Munk

En Hasjem sprak tegen Mosjé op de Berg Sinai als volgt: „Spreek tegen de Israëlieten en zeg tegen hen: ‘Wanneer jullie gekomen zijn in het Land dat Ik jullie geef, dan zal het land een Sjabbat rusten voor Hasjem’” (*Wajjikra* 25:1-2)

Rasji vraagt, in navolging van *Torat Kohaniem* waarom de Berg Sinai genoemd wordt in verband met de mitswa van het Sjabbatjaar, *Sjemita*. Het antwoord dat Rabbi Akiva geeft, is dat *Sjemita* hier wordt gebruikt als symbool voor al de mitswot. Net als de details van *Sjemita*, samen met de algemene voorschriften ervoor, aan Mosjé op Sinai gegeven werden, zo werden die van alle mitswot op Sinai gegeven. *Rasji* voegt daaraan toe dat *Sjemita* uniek is, in zoverre dat het niet herhaald wordt met de andere mitswot in het Boek *Devariem*, hetwelk aan Mosjé geopenbaard werd in de vlakten van Moav. Dus hoewel men zou kunnen veronderstellen dat sommige van de andere mitswot gedeeltelijk gegeven waren in de vlakten van Moav, kan dat niet gezegd worden over *Sjemita*, dat volledig gegeven moet zijn geworden op de Berg Sinai. Dit is het door onze *sidra* gekozen referentiepunt, om ons te leren dat de andere mitswot ook volledig gegeven werden op de Berg Sinai, ondanks dat ze nog eens in de vlakte van Moav herhaald werden.

Rabbi Jisjmaël is het niet met Rabbi Akiva eens en beweert dat op Sinai alleen de grote lijnen van de mitswot aan Mosjé verteld werden en dat de details aan Mosjé in de Tent der Samenkomst gegeven werden. De mitswa van *Sjemita* is dus een uitzondering op dit principe, omdat het in al zijn details op Sinai gegeven werd. Hetzelfde geldt voor de mitswa van het *Jubeljaar – Joveel* – dat ook in zijn geheel op de Berg Sinai gegeven werd en niet in de Tent der Samenkomst of in de vlakten van Moav.

Ramban meent dat de grote lijnen op Sinai gegeven werden met de eerste Stenen Tabletten, en dat de details op Sinai gegeven werden met de tweede Tabletten.

De referentie aan Sinai in dit vers wordt nog op een andere manier verklaard door R. Mosjé Sofer. De Mitswot van *Sjemita* en *Joveel* steken sterk af van de andere mitswot die tot op dat moment verkregen werden. Zoals de Tora opmerkt in v. 20-22:

Wanneer jullie willen zeggen: Wat zullen we eten in het zevende jaar? – We mogen niet zaaien of oogsten! Maar Ik zal Mijn zegen geven in het zesde jaar en dat zal een oogst opleveren die voldoende is voor drie jaar. Jullie zullen in het achtste jaar zaaien, maar jullie zullen nog van de oude oogst eten; tot het negende jaar, tot jullie daar de oogst van binnenhalen zullen jullie de oude [oogst] eten.

De vervulling van een dergelijke belofte kan alleen komen van de directe interventie van G-d in de aangelegenheden van de mens; geen mens kan een dergelijke garantie geven. Om te benadrukken dat deze belofte niet van Mosjé afkomstig was, noemt Tora hier Sinai – de ware bron van deze mitswa, zowel als van alle andere.

Volgens onze Geleerden werd deze wet pas van kracht nadat het land veroverd en verdeeld was, dat wil zeggen veertien jaar nadat de Israëlieten er onder leiding van Jehosjoea binnentrokken (Zevachiem 11b). Daarom begon de eerste *Sjemita*-cyclus in het vijftiende jaar nadat ze het land binnengetrokken waren, en was het eerste *Sjemita*-jaar het 21e jaar. Daar het Soekotfeest eindigt op de 21e van de maand Tisrei, kunnen we de viering van het *Sjemita*-jaar en het *Joveel*-jaar beschouwen als een vervolg op de lijst van feesten die in de vorige parasja genoemd werd.

De wetten voor *Sjemita* en *Joveel* passen speciaal goed bij de ideale omstandigheden die bestonden voor een beperkte tijd in het Land Israël. Wanneer Hasjem voorspelt dat er voldoende oogst zal zijn voor de komende drie jaar, dan betekent dat inderdaad een spectaculaire en miraculeuze serie gebeurtenissen die iedere zeven jaar terugkeren in het Land Israël. Het lijkt twijfelachtig dat deze speciale omstandigheden langer duurden dan slechts een paar honderd jaar, want de Tora zegt in verband met het *Joveel*-jaar: „Jullie zullen een vrijlating uitroepen in het land voor al haar bewoners” (v.10). De voorwaarde dat heel het volk in het land woont kwam tot een einde toen de stammen van Reoeveen, Gad en half Menasje uit hun gebied werden verdreven in de tijd van Sancheriv (*Arachien* 32b). Pas wanneer de meerderheid van het Joodse volk weer in zijn land is verenigd zullen de mitswot van *Sjemita* en *Joveel* weer gelden. Want inderdaad, vanwege hun buitengewone betekenis vanuit godsdienstige, sociale en economische gezichtspunten zijn deze wetten alleen van toepassing op een staat waar de bevolking volledig bereid is zich te richten en te modelleren naar de wil van G-d.

De verplichting van *sjemita* vandaag

De verlichtingen van *sjemita* gelden alleen zolang Erets Jisraël geheiligd is. Het land was voor het eerst geheiligd door de Israëlieten die uit Egypte kwamen en met Jehosjoea het Land veroverden. Deze heiliging raakte echter verloren met de Babylonische ballingschap en de verwoesting van de Eerste Tempel. Het Land werd voor een tweede keer geheiligd door de terugkerende bannelingen uit Babylon met Ezra.

Er bestaat een groot meningsverschil over de duur van deze tweede heiliging. Volgens sommigen geldt het nog steeds tot op de dag van vandaag, ondanks de verwoesting van de Tweede Tempel, terwijl anderen menen dat het toen verloren is gegaan. Maar volgens iedereen is de huidige status van *sjemita* niet duidelijk. Volgens sommigen is het *sjemita*-voorschrift ook vandaag de dag nog een Tora-vereiste, omdat het land nog geheiligd is. Volgens anderen geldt dat zolang niet ook de meerderheid van het Joodse volk in het Land gevestigd is en ook het *Joveel*-jaar nog niet opnieuw is ingesteld, is *sjemita* alleen maar een Rabbiniaal voorschrift. Dit is dus de mening van diegenen volgens wie het land nog steeds geheiligd is.

De algemene mening is dat vandaag de dag de *sjemita*-voorschriften alleen *mideRabbanan* zijn (*Toer en Beit Joseef*, *Joree Dea* 331; *Peat HaSjoelchan*, *Beit Jisraël* 23:23; *Chazon Iesj* 3:8).

Zoals de meeste landbouwvoorschriften gelden ook deze *sjemita*-voorschriften alleen voor Erets Jisraël.

Vit de Babylonische Talmoed

De voornaamste onderwerpen van Traktaat Sjabbat 37

Waar heeft de Misjna het over?

De Misjna op de vorige daf zei dat het verboden is om gekookt voedsel op een oven te zetten die gestookt wordt met pulp of hout, tenzij de gloeiende kolen verwijderd of met as bedekt zijn. Wat bedoelt de Misjna: men mag het er op Sjabbat niet op (terug-) zetten (nadat men het er op Sjabbat heeft afgenomen) maar men mag het er wel vóór Sjabbat opzetten en het erop laten staan, of mag men het er zelfs vóór Sjabbat niet opzetten om het erop te laten staan (en dus mag men het zeker niet op Sjabbat erop terugzetten, nadat men het ervan heeft afgehaald)?

De Gemara zegt dat de Misjna het heeft over terugzetten. Men moet de Misjna als volgt lezen: „Men mag gekookt voedsel niet terugzetten op een *kira* die gestookt wordt met pulp of hout, tenzij de kolen verwijderd of afgedekt zijn. Dat is de mening van Beit Hillel, maar Beit Sjammai verbiedt ook dit laatste. Het erop laten staan is wel toegestaan, ook zonder verwijdering of afdekking. Dat is de mening van Beit Hillel. Volgens Beit Sjammai mag men er alleen heet water op laten staan, maar gekookt voedsel niet.

Rav Chelbo geeft een andere verklaring: De Misjna staat het wel toe als men het voedsel bovenop de *kira* terugzet, maar het is verboden om het in de *kira* terug te zetten.

Een derde verklaring: Rabbi Meier leert in een Baraita: Twee *kirot* die als een tweeling aan elkaar vast zitten met een aardewerk wand ertussen, waarvan bij één de gloeiende kolen zijn verwijderd of met as bedekt, maar bij de ander niet, dan mag men gekookt voedsel en heet water vóór Sjabbat boven op de uitgehaalde of bedekte *kira* zetten en het daar laten staan, maar niet op de andere *kira*. Beit Sjammai verbiedt het en Beit Hillel staat alleen heet water toe. Wanneer men het er op Sjabbat heeft afgehaald, dan mag men het er volgens iedereen niet meer op terugzetten. Rabbi Jehoeda zegt: Beit Hillel staat het toe om er alleen heet water op te laten staan, Beit Hillel staat zelfs gekookt voedsel toe. En volgens Beit Hillel mag men het wel terugzetten.

De Gemara concludeert: De Misjna is de mening van R. Jehoeda en heeft het over terugzetten: Beit Sjammai staat alleen toe om heet water op te laten staan en terug te zetten, Beit Hillel staat ook voedsel toe.

Tosafot zegt dat *sjechia* [laten staan] is toegestaan, zelfs op niet-verwijderde of niet-afgedekte kolen, als het gekookt heeft tot het niveau van Ben Deroesai. Maar men mag het alleen terugzetten als de kolen verwijderd of afgedekt zijn. Volgens de Rif en de Rambam is *sjechia* alleen toegestaan op verwijderde of afgedekte kolen, en dat is de halacha volgens de *Beit Joseef* [O.Ch. 253:1] maar de Rama volgt de soepele mening [zie *Beoer Halacha* 253:1].

Smicha

Een Baraita leert: Men mag voedsel alleen bovenop een *kira* laten staan wanneer de gloeiende kolen verwijderd of afgedekt zijn, maar men mag het voedsel op de grond naast en tegen de wand van de *kira* zetten, zelfs als de kolen niet verwijderd of afgedekt zijn.

Daf 37b

Het afdekken van kolen met as

De Geleerden staan het toe om volledig gekookt voedsel op open vuur te laten staan, omdat, nu het voedsel volledig gekookt is, het geen nut heeft de kolen op te rakelen. Maar soms heeft langer koken toch een verbetering van de smaak van het voedsel tot gevolg. Staan de geleerden het dan ook toe?

Rabbi Jitschak bar Nachmani heeft gezegd: Wanneer men de kolen heeft afgedekt, maar het vuur laait toch weer op, dan mag men er heet water en volledig gekookt voedsel op laten staan. Dat geldt ook als het voedsel er beter van wordt, doordat het vocht eruit trekt en het voedsel daardoor indikt en het geldt zelfs als de oven gestookt wordt met *rotem*-hout [dat volgens Rasji extra heet is]. Dit alles mag alleen omdat de kolen waren afgedekt met as.

Voedsel dat indikt en daardoor verbetert als het op het vuur blijft staan

Rav Oekwa uit Meisjan heeft gezegd: De halacha is volgens Rabbi Jochanan die gezegd heeft dat voedsel, dat volledig gekookt heeft, of heet water, dat volledig gekookt heeft, op een *kira* mag blijven staan, zelfs als die met pulp of hout gestookt wordt, en zelfs als de kolen niet verwijderd of afgedekt zijn en zelfs als door dat langere koken de smaak verbetert. Maar in Balbylonië gaat men volgens Rav en Sjmoëel [die daar gewoond en geleerd hebben]. Ook volgens hun mag men volledig gekookt voedsel op de *kira* laten staan, ook al verbetert daardoor de smaak, doordat het indikt, maar alleen als de kolen verwijderd of afgedekt zijn.

Praktische Halacha – Deel één: Het gedrag in de ochtend

HOOFDSTUK 9: REGELS VOOR DE *TSIETSJET*

1. De bron van de mitswa van *tsietsiet* staat in Tora: *Hasjem zei tegen Mosjé: „Spreek tot de Israëlieten en zeg hun, dat zij tsietsiet - franjeachtige draden - maken aan de hoeken van hun kleren, tot in alle verdere geslachten en bij die franjeachtige draden aan de hoek moeten zij één draad van hemelsblauwe wol aanbrengen*¹.

Het belang van de mitswa van *tsietsiet*

2. Het voorschrift van de *tsietsiet* is een belangrijke mitswa, want de Tora heeft het gelijkgesteld aan alle andere voorschriften en hen er ook van afhankelijk gemaakt, zoals er geschreven staat²: *En wanneer jullie ze zult zien, zul je je alle voorschriften van Hasjem herinneren*. Het woord צִיִּיִת – *tsietsiet* – heeft in het Hebreeuws de getalswaarde 600*. Voeg daarbij 8 draden en 5 knopen, dat maakt samen 613 en er zijn ook 613 mitswot in de Tora³. Daarom moet iedere man er op letten dat hij een klein *talliet* heeft, dat hij de hele dag draagt. Volgens de *Ari z.l.* is het gewenst ook 's nachts als men slaapt, *tsietsiet* te dragen⁴.

Voor wie de mitswa van *tsietsiet* geldt

3. Hoewel er staat geschreven⁵: *En je zult ze zien*, geldt de mitswa ook voor een blinde, want er staat ook geschreven⁶: *waarmee je je bedekt*. De zin: *En je zult ze zien* dient om nachtkleding uit te sluiten.⁷

4. Vrouwen zijn vrijgesteld van deze mitswa omdat het een positief gebod is welke alleen op bepaalde tijden verplicht is.⁸ Dit volgt uit het feit dat *tsietsiet* alleen overdag en niet 's nachts verplicht zijn.

5. Zodra een kind de leeftijd heeft bereikt dat hij begrijpt hoe hij er mee moet omgaan, is zijn vader verplicht voor hem een *talliet* te kopen om hem zo voor te bereiden op de mitswa. Maar vanaf de leeftijd van 13 jaar is iedere jongen verplicht de mitswa van *tsietsiet* te vervullen, zoals iedere andere mitswa⁹.

6. Er bestaan verschillende *minhagiem* of iemand boven de dertien jaar, maar nog ongetrouwd, een *talliet-gadol* draagt tijdens de *tefilla*. De *Sefaradiem* zijn gewend er wel een te dragen en sommigen dragen het dan ook over hun hoofd. De meeste *Askenaziem* doen geen groot *talliet* om tijdens de *tefilla* voordat zij getrouwd zijn. Zij steunen daarbij op wat er geschreven staat¹⁰: *Je zult voor jezelf kwastjes maken*, en direkt daar achter staat¹¹: *wanneer een man zich een vrouw neemt*. Zij dragen het alleen wanneer zij als *gazzan* functioneren of wanneer zij naar Tora opgaan. Maar ook dan bedekken zij hun hoofd niet¹². Hieruit komt de gewoonte voort, dat een *kallah* [bruid] haar *chatan* [bruidegom] een *talliet* cadeau geeft, want zij is er de oorzaak van dat hij dat nu voortaan moet dragen.¹³

7. Er bestaat geen verplichting voor iemand die geen vierhoekig kledingstuk draagt om *tsietsiet* te hebben. Men is niet verplicht een *talliet* met *tsietsiet* te dragen. Alleen wanneer men een dergelijk vierhoekig kledingstuk draagt, is een man verplicht daar *tsietsiet* in te doen. Echter het is wenselijk voor iedere [hallachisch] meerderjarige man om de hele dag een *talliet-katan* te dragen. En nu tegenwoordig het algemeen gebruikelijk is dat met een *talliet-katan* draagt, geldt ook dat wat geschreven: *Luister, mijn zoon, naar de lessen van je vader en wijk niet af van wat je moeder je geleerd heeft*.¹⁴

Kledingstukken waaraan *tsietsiet* verplicht zijn

8. Een kledingstuk dat geen vier hoeken heeft is vrijgesteld van *tsietsiet*.¹⁵ Dit geldt zowel voor het geval dat men het *talliet* van meet af aan zo gemaakt heeft, als voor het geval dat men achteraf één van de hoeken heeft afgeknipt en afgerond.¹⁶

9. Heeft een kledingstuk meer dan vier hoeken, dan zijn vier *tsietsiet* verplicht, maar niet meer dan vier, want men mag het verbod: *je zult er niets aan toevoegen*¹⁷ niet overtreden.

10. Voor kledingstukken die aan de zijkant van onder open zijn en vier hoeken hebben aan de onderkant en die van boven gesloten zijn, geldt dat wanneer het merendeel van het kledingsstuk gesloten is, het vrijgesteld is van *tsietsiet*. Wanneer het grootste deel echter open is, zijn *tsietsiet* verplicht.¹⁸

* 400 = ן ,10 = ך ,90 = צ, dus samen: 90+10+90+10+400= 600.

Bronnen van de Halacha

1. Bamidbar 15:37. 2. Bamidbar 15:39. 3. *Menachot* 43b. 4. M.B. 21:15. 5. Bamidbar 15:39. 6. *Devariem* 22:12. 7. Sj.A. 17:1. 8. Sj.A. 17:2. 9. M.B. 17:10. 10. *Devariem* 22:12. 11. *Devariem* 22:13. 12. M.B. 8:4. 13. *Sefer HaMat'amiam*. 14. *Misjlé* 1:8. 15. Sj.A. 10:1. 16. M.B. 10:1. 17. *Devariem* 4:2. 18. Sj.A. 10:7.

31 Ge- en verboden die betrekking hebben op *lasjon hara* – kwaadsprekerij

volgens de *Chafeets Chajiem*

17 VERBODEN (vervolg)

14. לֹא תִשָּׂא עָלֶיךָ חֵטָא „(Je zult je naaste berispen) zodat je wegens hem geen zonde draagt” (Wajjikra 19:17).

Dit vers verbiedt ons anderen beschaamd te maken, zelfs wanneer wij hen privé vermanen (*Erchien* 16b). Een vermaning moet gedaan worden op een tactvolle wijze, die geen schaamte veroorzaakt. Wanneer je *lasjon hara* spreekt over iemand in zijn aanwezigheid en hem schaamte veroorzaakt, dan overtreed je dit verbod.

Wanneer je iemand in het openbaar vermaant, is je misdaad zo ernstig, dat je je aandeel in de *Olam Haba* verliest (*Bawa Metsia* 59a).

15. כָּל אֶלְמָנָה וְיָתוּם לֹא תַעֲנוּן „Je zult geen enkele weduwe of wees verdriet aandoen” (*Sjemot* 22:21).

Wanneer je *lasjon hara* spreekt over een weduwe of over wezen in hun aanwezigheid, onafhankelijk van hun maatschappelijke of financiële positie, dan overtreed je dit verbod.

16. לֹא תִחַנְיֵפוּ אֶת הָאָרֶץ „Vervuil het land niet waarin je je bevindt” (*Bamidbar* 35:33).

Dit vers verbiedt je om iemand die kwaad doet te vleien (De RAM, Ba'al Hatosfot en RSH Ben Gabirol). Wanneer je weet dat Reoeween een hekel aan iemand heeft, dan moet je Reoeween daarover vermanen. Wanneer je over die ander tegen Reoeween *lasjon hara* spreekt om bij Reoeween in het gevele te komen, dan overtreed je dit verbod. Iemand die naar dit soort *lasjon hara* luistert, kan dit verbod ook overtreden. Het is zeer gebruikelijk voor mensen om met hun hoofd te knikken of hardop instemming te betuigen wanneer iemand hun *lasjon hara* vertelt. Dit soort vleierei wordt *chanifoet* genoemd en is een zeer ernstige overtreding (zie *Sja'arei Tesjoeva* 3:187-199).

17. לֹא תִקְלֵל חֵרֶשׁ „Vervloek een dove niet” (Wajjikra 19:14).

Dit vers verbiedt ons om anderen te vervloeken met G-ds naam. Dat geldt ook voor het vloeken van een dove, dus zoveel te meer is het ons verboden om iemand te vervloeken, die kan horen (*Chosjen Misjpat* 27). Wanneer je *lasjon hara* spreekt over iemand in je boosheid, ben je licht geneigd hem te vervloeken.

14 GEBODEN

1. זָכוֹר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהֶיךָ לְמִרְיָם בְּדַרְדַּךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם – „Gedenk wat de Eeuwige je G-d, Mirjam gedaan heeft onderweg toen jullie uit Egypte trokken” (*Dewariem* 24:9)

De Tora gebiedt ons om met onze mond de straf in herinnering te brengen die Mirjam kreeg omdat zij *lasjon hara* sprak over Mosjé Rabeinoe (*Ramban Commentaar*). Er waren talrijke factoren die de ernst van Mirjams zonde en dus haar straf hadden kunnen verlichten:

- 1) Zij sprak over haar broer die zij enorm liefhad.
- 2) Zij had haar leven geriskeert om Mosjé te redden toen hij een baby was.
- 3) Zij had hem, toen hij een kind was, opgevoed.
- 4) Zij sprak in feite niet minderwaardig over Mosjé maar verminderde alleen de omvang van zijn grootheid.
- 5) Daar zij niet in Mosjé's aanwezigheid sprak, veroorzaakte zij hem geen schande.
- 6) Zij sprak niet over hem in het openbaar, ze sprak alleen privé tegen Aharon, haar broer.
- 7) Mosjé Rabeinoe was het toonbeeld van nederigheid bij uitstek en werd niet aangetast door dat wat Miriam over hem zei.

Niettemin, ondanks haar rechtvaardigheid, werd Mirjam gestraft met *tsara'at*. Iedereen die *lasjon hara* spreekt, overtreedt het gebod om te gedenken wat *Hasjem Jitbarach* met Mirjam gedaan heeft.

2. וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ – „Heb je naaste lief als jezelf” (Wajjikra 19:18).

De Tora verplicht ons om even zorgvuldig met de eigendommen en de waardigheid van anderen om te gaan als met die van onszelf (*Rambam Deot* 5:3). Door *lasjon hara* te spreken of ernaar te luisteren toont men aan dat men het onderwerp van gesprek niet liefheeft, en zeker niet net zo lief als men zichzelf liefheeft. Hoewel iemand zich bewust kan zijn van zijn eigen fouten, wil hij niet dat anderen daarover praten. Als iemand over zijn fouten vertelt, hoopt hij dat anderen datgene wat zij over hem horen, zullen verwerpen. Ieder die *lasjon hara* spreekt of het accepteert, overtreedt dit gebod. (Wordt vervolgd)

Wegwijzer voor ons gebed

Inleiding

(vervolg)

Een G-ddelijke ziel: een levensadem

De Tora zegt in Genesis³ dat:

G-d vormde de mens uit het stof van de aarde en Hij blies in zijn neus de *ziel van het leven* en de mens werd een *levend wezen*.

Onkelos verklaart dat de woorden *levend wezen* betekenen: een wezen met de unieke capaciteit om intelligent te spreken. Volgens de Maharal⁴ is het met name deze unieke eigenschap van de mens, die voor het gebed gebruikt moet worden.

Het is duidelijk dat de uniekheid van de mens om begrippen en gedachten door middel van de spraak uit te drukken, het best gecultiveerd wordt in gebed. Wanneer de mensen zich zouden realiseren dat ons hele bestaan slechts een manifestatie is van Hasjems wil en wanneer zij zich dit idee eigen zouden maken, dan zou men zijn leven totaal anders inrichten.

Vanaf dit moment van de Schepping heeft de hele mensheid een aangeboren neiging om die verbondendheid met zijn Schepper terug te vinden.

Daar heel de mensheid een ziel gekregen heeft van de Schepper („Hij blies in zijn neus de *ziel van het leven*”), heeft iedereen die eigenschap. Onze Geleerden leggen uit dat dit betekent, dat net zoals men ergens adem inblaast, men iets van zichzelf uitblaast, zo ook blies G-d een G-ddelijke ziel in de mens, toen Hij de *levensziel* in de mens blies. Daarom verlangt de door G-d gegeven ziel er altijd naar om te worden verbonden met deze bron, G-d, zoals een stuk ijzer wordt aangetrokken door een magneet. Deze ziel wordt aangeduid als de „lamp van G-d” (*neer Hasjem*)⁵. De vlam van een kaars richt zich altijd omhoog, heen en weer wakkerend, als een Jood die voor- en achteruit zwaait bij het davvenen.

*Kol hanesjama tehalleel Ja, Halleloeja*⁶ (Laat heel mijn ziel G-d prijzen, *Halleloeja*). Met deze woorden sluit Koning David zijn boek *Tehilliem* – Psalmen – af.

De woorden van de *Jalkoet Sjimoni* voegen veel betekenis toe aan deze afsluiting. De *Jalkoet* interpreteert het Hebreeuwse woord *nesjama* (ziel) als *nesjima* (adem). Hij leest dan bovenstaande zin als volgt: „Voor iedere *ademtocht van leven* zal ik G-d prijzen.” Onze ziel is niets anders dan de uit G-d afkomstige levensadem. Laten wij Hem loven dat Hij ons dit geschenk gegeven heeft. Laat iedere ademtocht die wij inhalen, ons herinneren aan Zijn grootheid en onze schuldplichtigheid aan Hem. Zoals de Alsjeich⁷ uitlegt, de ziel erkent dat de enige reden, waarom hij woont in een fysiek lichaam, is om Hem te prijzen. Anders zou hij in de spirituele sferen zijn gebleven. *Halleloeja!*

³ Genesis / Bereisjiet 2:7

⁴ Netiwot Olam

⁵ *Misjlee* – Spreuken 20:27.

⁶ *Tehilliem* – Psalmen 150:6

⁷ Rabbi Sjalom ben Joseef Alsjeich (1859-1944), Opperrabbijn van de Jemanitisch Joodse Gemeente in Jeruzalem.